

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-70-16, Факс: 32-70-16
E-mail: secretariat@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД
ГОМБОЖАВЫН ЗАНДАНШАТАР
ТАНАА

2025.10.28 № УИХ-02/12325
танай _____-ны № _____-т

Улсын Их Хурлын гишүүдийн
асуулт хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы 10 дугаар сарын Улсын Их Хурлын асуулгын цаг 2025 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн Баасан гарагт болох тул Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 112 дугаар зүйлийн 112.2 дахь хэсэгт “Гишүүд Ерөнхий сайдад тавих асуултаа асуулга болохоос 7 хоногийн өмнө Улсын Их Хурлын даргад бичгээр хүргүүлэх бөгөөд ирүүлсэн асуултыг нэгтгэн Улсын Их Хурлын дарга Ерөнхий сайдад ажлын 2 өдрийн дотор хүргүүлж, асуултыг Улсын Их Хурлын албан ёсны цахим хуудсанд байршуулна.” гэж заасны дагуу Улсын Их Хурлын гишүүдээс ирүүлсэн асуултыг нэгтгэн хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт .б. хуудастай.

ДЭД ДАРГА

Х.БУЛГАНТУЯА

2025000255

Монгол Улсын Их Хурлын 2025
оны 10 дугаар сарын 28-ны өдрийн
УИХ-02/1238 дугаар албан бичгийн хавсралт

**Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы 2025 оны
10 дугаар сарын 31-ний өдрийн Баасан гарагт Улсын Их Хурлын асуулгын
цагт Улсын Их Хурлын гишүүдээс Ерөнхий сайдаас асуухаар ирүүлсэн
Улсын Их Хурлын гишүүдийн асуулт**

№	УИХ-ын гишүүн	Асуулт
УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ АРДЧИЛСАН НАМЫН БҮЛЭГ		
1	О.Цогтгэрэл	Дундаж давхарга, айл өрхийн амьжиргаа: Хавчигдсан дундаж давхаргаа хэрхэн аврах вэ?
2	О.Алтангэрэл	Дундаж давхаргад очих ёстой баялаг хулгайлагдаж байгаа юу?
3	Ж.Баясгалан	1.Хавчигдсан дундаж давхаргаа хэрхэн аврах вэ гэж бид ярьж байна. Тэгвэл хаягдсан доод давхаргаа ядуурлаас хэрхэн гаргах талаар Засгийн газраас ямар бодлого баримталж байгаа вэ? 2.Монгол Улсын Засгийн газраас 2025 оныг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих жил болгон зарласантай холбогдуулан өнөөдрийн байдлаар хэчнээн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг ажлын байраар хангаж, зуучилж, ажилтай, орлоготой болгосон бэ? Ажилд авахгүй байгаа талаар гомдол гаргасан хөгжлийн бэрхшээлтэй хэдэн иргэний асуудлыг хэрхэн яаж шийдвэрлэсэн бэ? 3.Хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг асрах асрамжийн газрыг хэзээ байгуулах вэ?
4	Д.Жаргалсайхан	Авлига, хулгайтай яаж тэмцэх вэ?
5	Ц.Мөнхтуяа	Дэлхийн аль ч улс оронд чинээлэг дундаж давхаргын гол төлөөлөл нь багш, эмч нар байдаг. Боловсролын салбарын багш, ажилтнууд ядуурлын ангальд унасныг хэн хүнгүй мэдэж байгаа. Тиймдээ ч өнөөдөр багш нар ажил хаялт, жагсаал цуглаандаа тулчихсан, боловсролын салбар зогсонги байдалд орлоо. 1.Өнөөдрийн түвшинд улсын дундаж нэрлэсэн цалин хэдэн төгрөг байгаа вэ? 2.Шинээр төгсөөд багшийн ажилд орсон багшийн үндсэн цалин дундаж цалингаас хэдэн хувиар бага байна вэ? 3.Хэзээ, хэрхэн багшийн үндсэн цалинг улсын дундаж цалингаас дээгүүр тогтоох вэ?
6	Г.Хосбаяр	1.Мөнгөний ханшны уналт дундаж давхаргын орлогыг үнэгүйдүүлж байна. Үүнийг яаж анхаарах вэ? 2.Жижиг дунд аж ахуй нэгжид орлого нь буурч байна. Гэтэл нөгөө талд төр, хувийн хэвшилд цалин орлого нэмэгдүүлэх ямар боломж гаргах вэ?

		3.Хувийн хэвшил ажлын байраа хадгалж үлдэхэд ямар дэмжлэг үзүүлэх вэ?
7	Д.Энхтуяа	Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганаар Монгол Улсын 2026 оны жилийн төсвийн төслийг хэлэлцэж байгаа энэ чухал цаг үед ахмад настны тэтгэвэр, багш эмч нарын цалинг нэмэгдүүлэх шаардлага тавигдаж, нийгмийн зүгээс хүлээлт үүсээд байна. Өндөр хүлээлт бүхий энэ асуудлыг шийдвэрлэх төсвийн эх үүсвэрийг тодорхойлохын тулд Монгол Улсын Засгийн газар, УИХ боломжит хувилбаруудыг авч үзэж, тэвчиж болох зардлуудад таналт хийх чиглэлээр ажиллаж байна. Төсвийн тухай хууль тогтоомжийн дагуу төсвийн цаглаврын дагуу төлөвлөсөн төсвийн зардлуудаас цаг үеийн тулгамдсан шаардлагыг биелүүлэх зорилгоор, нухацтай судалгаа тооцоололд үндэслэлгүй шууд хасалт, таналт хийх нь төдийлөн оновчтой биш арга зам юм гэж үзэж байна. Харин төсвийн бүрдүүлэлтэд анхаарч, төсөв бүрдүүлэлтийн бааз суурийг нэмэгдүүлэх талаар цаашид илүү анхаарах шаардлагатай байна. 2019 онд Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн үзэл баримтлалыг даган мөрдөж, Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх хүрээнд стратегийн ордуудаас улс оронд хүртэх үр өгөөжийг нэмэгдүүлж, баялгийн сангаар дамжуулан нийгэмд тулгамдаж байгаа олон асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглүүлэх боломжтой юм. Стратегийн ач холбогдолтой Оюу толгойн ордод Монгол Улсын Засгийн газар гадаадын хөрөнгө оруулагчтай хамтран хэрэгжүүлж байгаа уул уурхайн төслийн хувьд Монгол Улсын хүчин төгөлдөр хуулийг нэг мөр мөрдөж ажиллах шаардлагатай юм. Энэ асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхий сайд танаас дараах асуултын хариултыг авахаар хандаж байна. 1.Оюу толгой ХХК-ийн үйл ажиллагаанд хуулийн хэрэгжилтийг хангуулж, Оюу толгойгоос экспортолж буй зэсийн баяжмал дахь эдийн засгийн үр ашигтай үндсэн болон дагалдах эрдсүүдийг бүрэн, гүйцэд тодорхойлж, тэдгээр эрдсүүдийн хувьд ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг Ашигт малтмалын тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.5 дахь хэсэгт заасан хэмжээгээр тооцож авах боломжийн талаар Ерөнхий сайд Та ямар байр суурьтай байна вэ?
8	С.Эрдэнэболд	1.Орлогын өсөлт ба амьжиргааны дарамт: Сүүлийн гурван жилийн турш хэрэглээний үнийн өсөлт дундаж орлоготой өрхийн бодит орлогыг бууруулах гол хүчин зүйл болж байна. Таны толгойлсон Засгийн газар бага, дундаж орлоготой өрхийн бодит орлогыг нэмэгдүүлэх, инфляцын дарамтаас хамгаалах талаар ямар бодлого баримтлан ямар арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна вэ?

		2.Хавчигдсан дундаж давхаргын нийгмийн баталгааны бодлого: Дундаж орлоготой, татвар төлөгч өрхүүд нийгмийн халамжид хамрагддаггүй хэр нь ипотекийн зээл, боловсрол, эрүүл мэнд, орон сууцны зардлын дарамтад давхар орж байна. Засгийн газар дундаж давхаргыг хамгаалах зорилгоор орон сууц, боловсрол, нийгмийн халамж, эрүүл мэнд, татварын хөнгөлөлт, дэмжлэгийн шинэ бодлого боловсруулж байгаа юу? Хэрэв байгаа бол ямар хугацаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна вэ?
УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ МАН-ЫН БҮЛЭГ		
9	О.Батнайрамдал	1.Таны захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгойтой холбоотой ажлын хэсгүүдийг С.Бямбацогт, Б.Жавхлан, С.Дамдинням сайд нар ахлан ажиллаж байгаа талаар мэдээлэл авсан. Эдгээр ажлын хэсгүүд дээр Онтрэгийн асуудлаар хийгдсэн бодитой ажил байгаа юу? Ямар ахиц дэвшил гарсан бэ? 2.2009 онд байгуулсан Оюутолгойн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, 2011 онд дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнүүдийг өөрчлөхгүйгээр Монгол Улс цаашид ашиг авч чадах уу? Энэ талаар тооцоо, судалгаа байгаа юу? 3."Оюу Толгой" ХХК-ийн одоогийн байдлаар хуримтлагдсан өр хэд байгаа вэ? Үүнээс Хувь нийлүүлэгчдийн зээл хэдэн хувийг бүрдүүлж байгаа вэ? Энэхүү өр төлбөрийг хэрхэн, ямар арга замаар төлөх төлөвлөгөөтэй байгаа вэ?
10	Б.Уянга	Олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэл болон цахим орчинд хүний хувийн болон ажил хэргийн нэр хүндэд халдах, гүтгэх, худал мэдээлэл тараах, доромжлох зэргээр дур зоргоороо авирлах нь ямар нэгэн шүүлтүүргүй бөгөөд түгээмэл асуудал болоод байна. Үүнтэй холбогдуулж Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан холбогдох зохицуулалт, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн хэрэгжилт, түүний үнэлгээ хэдэн хувьтай байгаа вэ? Энэ талаар асууж, уг хууль болон холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг уламжилж байна. Монгол Улсын иргэн үг хэлэх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, хэвлэн нийтлэх эрхтэй боловч бусдыг гүтгэж худал ташаа мэдээлэл олон нийт, цахим орчинд түгээх, зэргээр Үндсэн хуулиар тогтоогдсон, холбогдох хуулиар хамгаалагдсан халдашгүй байх эрхийг зөрчих нь хариуцлага оногдуулах үндэслэл болдог. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2-т "Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн", Арванзургадугаар зүйлийн 13 дахь хэсэгт "Халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхтэй. нэр төрийг нь доромжилж болохгүй. ...", мөн зүйлийн 14-т "Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уг эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, бусдын хууль

		бусаар учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх, өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах, нотлох баримтыг шалгуулах, шударга шүүхээр шүүлгэх, хэргээ шүүх ажиллагаанд биеэр оролцох, шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах, уучлал хүсэх эрхтэй. Гэм буруутай нь хуулийн дагуу шүүхээр нотлогдох хүртэл хэнийг ч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцож үл болно", мөн Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараасан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс нэг мянга гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас гурван сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ", Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1- т "Нийтийн мэдээллийн үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаас гадна хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх, мэдээлэл нь ойлгомжтой, үнэн зөв, бүрэн байх зарчмыг баримтална" гэж тус тус заасан байна. Дээрх хуулиудад заасны дагуу шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдлыг хангах, хууль дээдлэх, халдашгүй, чөлөөтэй байх, бусдын нэр төрийг доромжилж болохгүй, гэм буруутай нь хуулийн дагуу шүүхээр нотлогдох хүртэл хэнийг ч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцож үл болно", хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх, мэдээлэл нь ойлгомжтой, үнэн зөв, бүрэн байх, мөн хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараасан бол торгох, нийтэд тустай ажил хийлгэх, зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ" гэж тогтоосон зохицуулалт хангагдахгүй байх, хүний эрх зөрчигдөх, сэтгэл санааны хямралд өртөх тохиолдлууд гарсаар байна. Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуулийг сахин биелүүлэх, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хууль, Эрүүгийн хууль болон холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, хүний эрхийг хамгаалах, сэтгэл санааны хохирлыг барагдуулах, хууль зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгах зохицуулалтыг хуульчлах шаардлагатай гэж үзэж байна. Энэ асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхий сайд танаас дараах асуултын хариултыг авахаар хандаж байна. 1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийг сахин биелүүлэх, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн хэрэгжилт, хүний халдашгүй байх эрхийг хамгаалах хариуцлагын тогтолцоог чангатгах талаар?
11	Д.Энхтүвшин	1.Стратегийн ач холбогдол бүхий ордуудын өгөөжийг шударгаар хуваарилах, Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх бодлогын хэрэгжилтийн талаар?

		Ашигт Малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4, 5.5 дах хэсгүүдэд заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ордуудыг ашиглаж буй аж ахуйн нэгжүүдийн хэд дээр нь төр хуульд заасан хувь хэмжээгээ эзэмшиж байна. Одоо хэдэн аж ахуйн нэгжүүдтэй "төрийн эзэмших хувь хэмжээг тогтоох" хэлэлцээ хийгдэхээр төлөвлөж, аль шатандаа яваа болон хэзээ бүрэн дуусахаар байна. 2.Улсын Их Хурлын 2022 оны 04 дүгээр сарын 29-ний өдрийн 16 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар "Төрийн өмчит хуулийн этгээдийн хувьцааг 2022-2023 онд Биржээр олон нийтэд нээлттэй худалдах үндсэн чиглэл"-ийг, 2 дугаар хавсралтаар "Төрийн өмчит банкны хувьцааг 2022-2023 онд биржээр олон нийтэд нээлттэй худалдах үндсэн чиглэл"-ийг тус тус баталсан байна. Дээрх тогтоолоор батлагдсан төрийн өмчит 25 хуулийн этгээд болон төрийн өмчит банкиг нээлттэй хувьцаат компани болгох ажил явагдаж байна уу? Яагаад үр дүн гарахгүй байна. Бусад төрийн өмчит компанийн засаглалыг сайжруулах, нэгтгэх нийлүүлэх, нээлттэй компани болгохтой холбоотой судалгаа шинжилгээний ажил хийгдэж байна уу?
12	С.Эрдэнэбат	1.Орчны болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд Эрүүл ахуйн тухай хуульд заасан төсвийн зарлагын 0.5 хувийг зарцуулахгүй байгаа шалтгаан юу вэ? 2.Ирэх 3 жилд цалин хөлс, орлогыг хэдэн хувиар нэмэх вэ? 3.Ахмадуудын тэтгэвэр, хөнгөлөлттэй зээлийн асуудалд ямар арга хэмжээ авах вэ?
ХҮН НАМЫН ЗӨВЛӨЛ		
13	Б.Найдалаа	1.Үе үеийн Засгийн газар төсөв боловсруулахдаа төсөл, үйл ажиллагааныхаа эрэмбэ, ач холбогдлыг оновчтой тодорхойлдоггүй, гал унтраах маягаар хуваарилж ирсэн. Энэ бодлогын алдаа, менежментээ хэзээ шинэчлэх вэ? Ялангуяа яг одоо хөндөгдөөд буй эмч, багш нарын цалинг нэмэх талаар цаашид яг ямар бодлогын өөрчлөлт гаргаж, ямар шийдэл гаргаж ажиллах вэ? 2.Эмч нарын цалин нэмэхтэй холбогдуулаад Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн (ЭМДС) асуудлыг асуумаар байна. Өнөөдөр эмнэлгүүдийн санхүүжилт, өр авлага гээд салбарын бүхий л гол зангилаа асуудал энэ сантай холбоотой байна. ЭМДС-аас эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг худалдан авах стратегийн худалдан авалтын үйл ажиллагааг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, хууль эрхзүйн орчныг сайжруулах нэн шаардлагатай байгаа. Энэ санг шинэчлэхгүйгээр эмч, эмнэлгийн ажилчдын цалинг нэмэх, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанарыг сайжруулах ямар ч боломжгүй. ЭМДС-ийн менежментийг хэзээ, хэрхэн шинэчилж, сайжруулах вэ? Засгийн газрын

		бодлого, төлөвлөгөөнд тусгасан гээд байгаа боловч тодорхой мэдээлэл алга. Нийгмийн даатгалын сан ч мөн адил. Бүх сан нь дампуурлын үүр уурхай болоод хувирчихсан. 3.Утааны улирал эхэллээ. Агаарын бохирдлын үзүүлэлтийг бууруулах чиглэлээр Засгийн газар ямар бодлого, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа вэ? Энэ онд эсвэл ирэх онд яг тэдэн нэгжээр бууруулна гэсэн зорилт, бодлого төлөвлөгөө, тэдгээрийг хэмжих үнэлэх шалгуур үзүүлэлт бий юу? Төр засаг нь утаагаа тодорхой хувиар буурууллаа гээд ярих ёстой байтал эсрэгээрээ угаартаж нас барсан иргэдийн тоо нь жил ирэх тусам нэмэгдээд байдаг байж болохгүй.
14	Г.Уянгахишиг	"Нүүрсний хулгай" -тай холбоотойгоор "Эрдэнэс Тавантолгой" зэрэг Төрийн өмчит компаниудыг нээлттэй болгох, санхүүгийн удирдлагыг хяналттай болгох тал дээр ямар арга хэмжээ авч ажиллах вэ? Цаашид хувийн хөрөнгө оруулалттай төслүүд дээр төрийн өмчийн оролцоог нэмэгдүүлэх асуудал яригдаж байна. Төр алтан хувьцаа эзэмших, тусгай АМНАТ тооцох зэрэг хувилбаруудыг хэрхэн ашиглах төлөвлөгөөтэй байна вэ?
15	Б.Мөнхсоёл	1.Таны хувьд намын тал гишүүдээсээ шахуу дэмжлэггүй болж байгаа гэж харагдаж байна. Улс төрийн ийм ээдрээтэй үед та Улсын Их Хуралтай хэрхэн хамтарч ажиллахаар төлөвлөж байна вэ? Ямар бэрхшээл учрах бол? 2.Эрүүл мэндийн тогтолцооны санхүүжилтийн асуудал хүнд байгааг өнөөдөр хүн бүр ярьж байна. Энэ асуудлыг бодитой шийдэх ямар төлөвлөгөө танай Засгийн газарт байна вэ? 3.Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг батлуулах чиглэлээр та ямар ахиц гаргах амлалт өгч чадах вэ?

---oOo---